

Ecologische meerwaarde gehoede schaapskuddes

Loek Kuiters en Pieter Slim

Gescheperde vs. standbeweiding

- Sturing begrazing
- Verspreiding diasporen
- Verschraling
- Functionele samenhang landschapschaal

Gescheperde vs. standbeweiding

<i>Aspect</i>	<i>Stand- beweiding</i>	<i>Gescheperde beweiding</i>
Begrazingsdruk ruimtelijk/temporeel	Voorkeur grazers	Herder stuurt Drukbegrazing
Kwetsbare terreindelen	Uitrasteren	Herder stuurt
Soortdiversiteit	Selectie op vraatresistentie	Bloei en zaadzetting vraatgevoelige soorten
Afvoer nutriënten	Herverdeling	Afvoer mest en dieren uit het terrein
Verspreiding diasporen	Binnen terrein	Tussen terreinen
Genetische uitwisseling	Binnen terrein	Tussen terreinen
Ecologische gradiënten	Binnen terrein	Herstel functionele samenhang op landschapschaal

Historisch kader

- **Veeweiden eeuwenlang algemeen gebruik**
 - Heiden en stuifzanden
 - Kalkgraslanden
 - Bloemrijke dijken
 - Kwelders en schorren
 - Zeedorpenlandschap
- **Rond 1930-'40 vrijwel verdwenen**
- **Natuurterreinen decennialang onbeweid**
- **Visie op beheer van halfnatuurlijke landschappen (1950)**

Beheer halfnatuurlijke landschappen

Victor Westhoff

(Schaakspel met de natuur, 1949)

“ ...Voor het beheer van halfnatuurlijke landschappen geldt als eerste regel, dat we het traditionele beheer zo goed mogelijk moeten voortzetten, maaien waar gemaaid werd en extensief beweiden waar dat de aanpak was”...

Herintroductie grazers

- Voortzetting traditioneel landgebruik ook vanuit natuurbeheer wenselijk
- Gescheperde kuddes
- Regionale rassen meest effectief

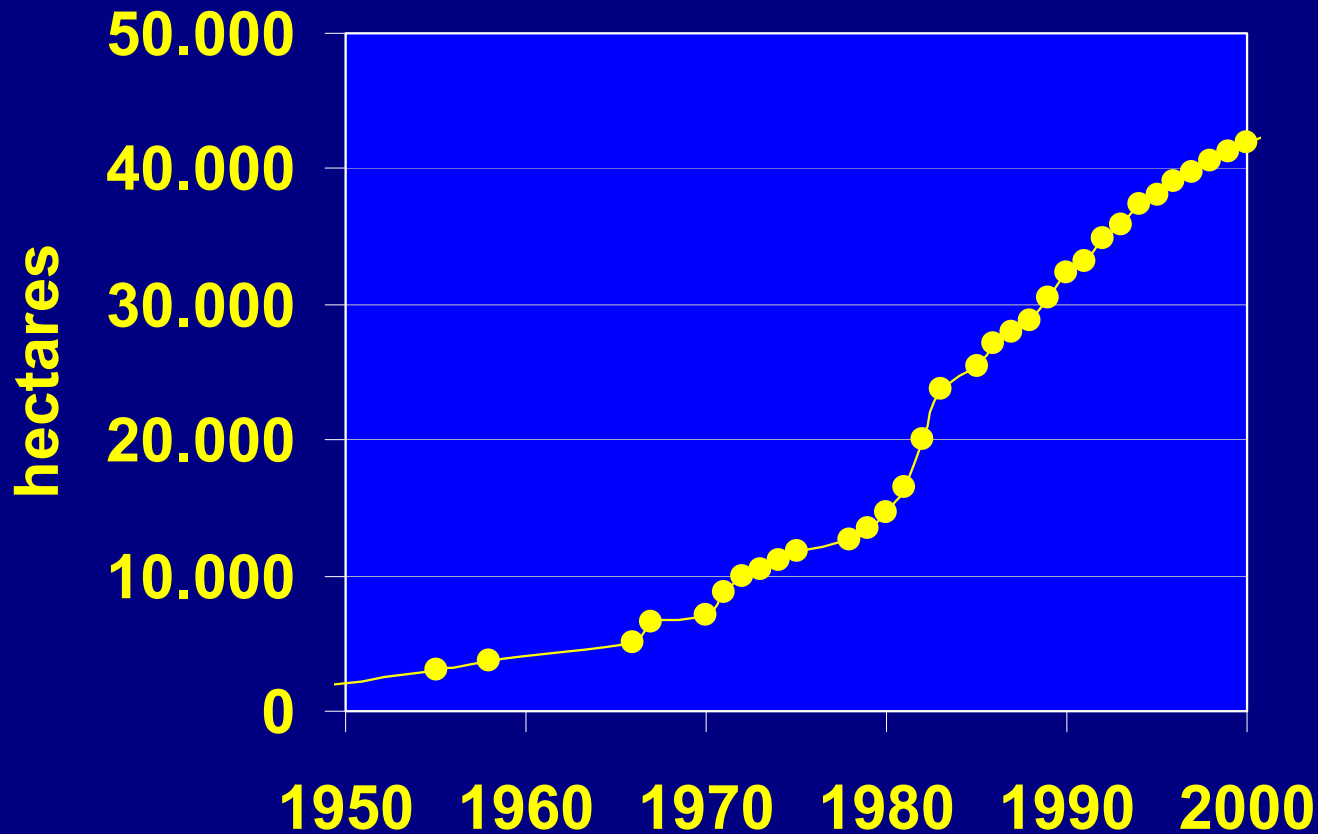

Gebruik zeldzame huisdierrassen

Kust- en heiderassen

Begraasde natuurterreinen

Schapebegraasde terreinen

Grazer(s)	Terreinen	%
Schaap	67	58%
Schaap/Rund	33	29%
Schaap/Paard	4	3%
Schaap/Geit	2	2%
Schaap/Paard/Rund	8	7%
Schaap/Paard/Rund/Geit	1	1%
Totaal	115	100%

Database n=343

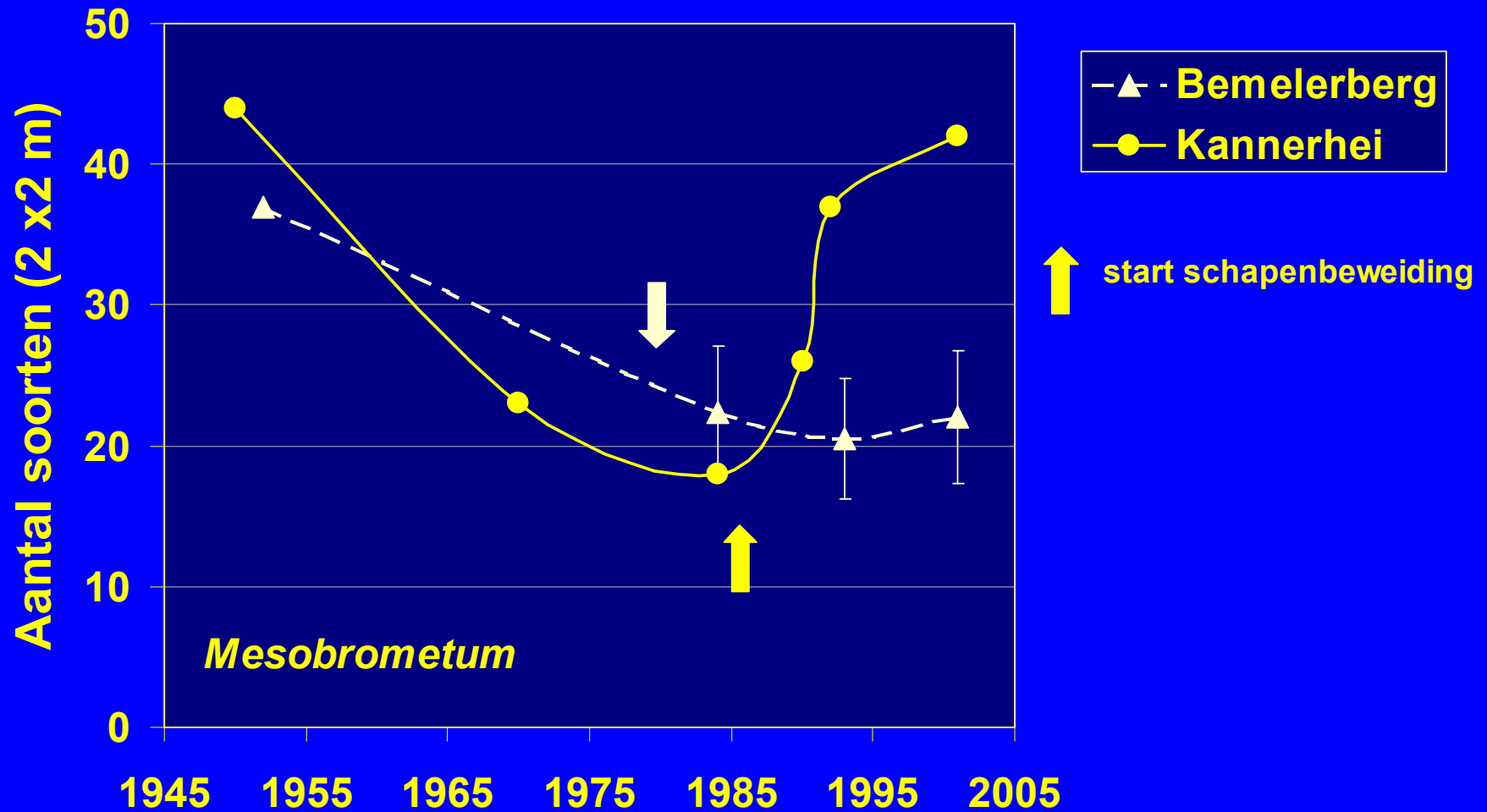
1. Gestuurde begrazing/ herstelbeheer

Decennia onbeweid

Verdroging, vermesting, verzuring

- Vergrassing, vervilting, verruiging, verhouting
- Herstelmaatregelen (maaien, plaggen, kappen, begrazen)
- Schapenbeweiding niet altijd succesvol
- Gecombineerde begrazing (runderen/paarden)
- Drukbegrazing kan succesvol zijn
- Vermijden 'fauna-ongelukken'

Kalkgraslanden

Gestuurde begrazing / herstelbeheer

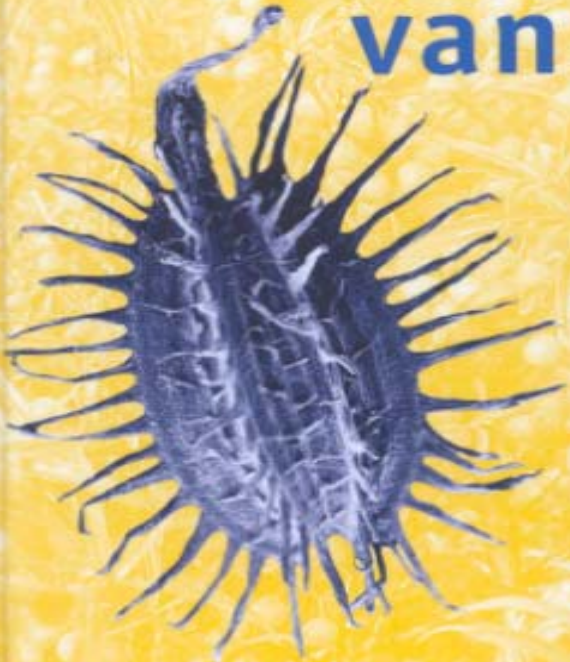
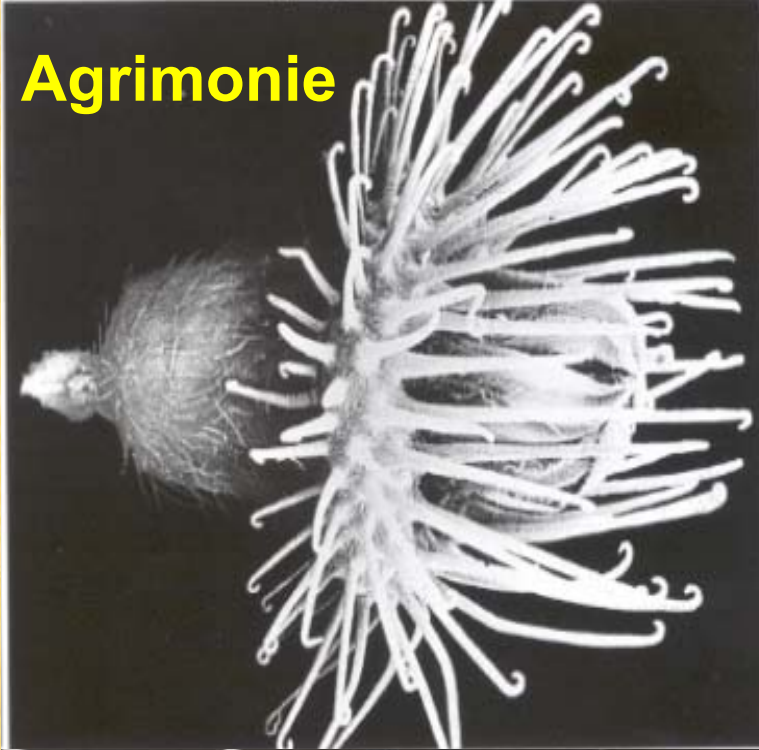
Conclusies:

- Wisselend resultaat
- Meerwaarde wanneer aan andere voorwaarden is voldaan
- Zaadvoorraad bodem sleutelfactor
- Transport diasporen langetermijnproces
- Tijdsaspect van belang

Verspreiding van zaden

Agrimonie

Hondstong

KNNV Uitgeverij

Ferry Bouman
Dieter Boesewinkel
Rob Bregman
Nora Devente
Gerard Oostermeijer

Plantenzaden bij schapen in kalkgraslanden

Zomerperiode, 108 plantensoorten

Vacht 79%	V 44%	VH 21%	VM 3%	VHM 11%
Hoeven 42%	H 9%	VH 21%	HM 1%	VHM 11%
Mest 25%	M 10%	VM 3%	HM 1%	VHM 11%

3. Verschralingseffect bij potstalsysteem

Stikstofbalans schaap

Ooi (45-50 kg)	Per dag	Per jaar
Droge stof opname	900 g	329 kg
% N	1,5%	
N opname	13,5 g	4,9 kg
N uitscheiding:		
urine (45-70%)	7,7 g	2,8 kg
faeces (25-40%)	4,4 g	1,6 kg
N afvoer uit terrein:		
vervluchtiging 90%	7,0 g	2,6 kg
stalmest 70%	3,1 g	1,1 kg
afvoer totaal	10,1 g	3,7 kg

Verschralingseffecten

Conclusies:

- Stikstofafvoer, 4-6 kg per jaar
- Afvoer via stalmest heeft beperkte impact
- Vooral afvoer via dieren sorteert effect

4. Herstel ecologische samenhang op landschapschaal

Behoud akkerflora gebaat bij gescheperde beweiding?

Bedreigde plantensoorten

Terreintype	Rode lijst
Kalkrijke akkers	+++
Droge heiden	++
Kalkrijke zomen	++
Kalkarme akkers	++
Voedselrijke akkers	+
Voedselrijke zomen	+

Van der Meijden et al. 2000

Onderzoek en monitoring

- **Weinig onderzoek gehoede kuddes**
- **Kennis essentieel voor herstel oude cultuurlandschap**
- **Beweidingsplan / monitoringsprogramma**
- **Onderzoek deelaspecten**
- **Periodieke evaluatie**

5. Conclusies

**In halfnatuurlijke landschappen heeft
gescheperde beweiding meerwaarde boven
standbeweiding**

- **Herstel ecologische samenhang
terreintypen**
- **Bijdrage aan verspreiding plantenzaden en
genetische uitwisseling**
- **Sturen graasdruk (herstelbeheer)**
- **Verschraling vooral via afvoer dieren**

Vakmanschap herder!